

IŠVADA

2020 m. gegužės 26 d.

Vilnius

Dėl Seimo Peticijų komisijos sprendimo

Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisija (toliau – Komisija) 2020 m. gegužės 26 d. posėdyje iš esmės išnagrinėjo Dariaus Japkevičiaus peticiją „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 405 straipsnio normų pakeitimo“ ir priėmė sprendimą atmesti joje pateiktą pasiūlymą pakeisti Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 405 straipsnį ir nustatyti kad teismas, spręsdamas priverčiamosios medicinos priemonės pratęsimo, rūšies pakeitimo ar panaikinimo klausimą, iš išvadą apie asmens, kuriam pratęsiama, keičiama ar panaikinama priverčiamoji medicinos priemonė, pateikusios sveikatos priežiūros įstaigos pareikalautų gydytojų komisijos posėdžio, kurio metu buvo priimtas sprendimas dėl priverčiamosios medicininės priemonės, garso įrašo, taip pat kad teismai įpareigotų ekspertizes atliekančius ekspertus daryti garso įrašus.

Komisija šį sprendimą priėmė, atsižvelgusi į Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos pateiktą nuomonę ir manydama, kad galiojantis teisinis reguliavimas dėl priverčiamosios medicinos priemonės taikymo pratęsimo, rūšies pakeitimo ar panaikinimo proceso ir dėl teismo psichiatrijos ekspertizių atlikimo tvarkos yra pakankamas ir sudarantis prielaidas teismui nustatyti objektyvią tiesą byloje.

Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (toliau BPK) nereguliuoja atskirų teismo ekspertizės rūšių (šiuo atveju – teismo psichiatrijos ekspertizės) atlikimo tvarkos. Pagal Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo 29 straipsnio 1 dalį, stacionarines teismo psichiatrijos ir teismo psichologijos ekspertizes atlieka Valstybinė teismo psichiatrijos tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos, o ambulatorines ekspertizes atlieka Valstybinė teismo psichiatrijos tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos ir kiti asmenys, turintys teismo psichiatro eksperto ar teismo psichologo eksperto kvalifikaciją ir įrašyti į Lietuvos Respublikos teismo ekspertų sąrašą. Atsižvelgiant į tai, aptariamų ekspertizių atlikimo tvarką nustato Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija.

Teisingumo ministerijos vertinimu, pareiškėjo siūlomi BPK pakeitimai yra pertekliniai bei galimai prieštarautų baudžiamąjį procesą reglamentuojančių normų sistemai, kiek tai susiję su ekspertizėmis bei jų atlikimu, kadangi BPK, kaip minėta pirmiau, nereglamentuoja jokių teismo skiriamų ekspertizių atlikimo tvarkos bei metodikos.

Taip pat pareiškėjo siūloma privaloma teismo psichiatrijos ekspertizės tvarka gali pakenkti atliekamos ekspertizės kokybei, o tai galimai užkirstų kelia pasiekti baudžiamojo proceso tikslus, ginant žmogaus ir piliečio teises bei laisves, visuomenės ir valstybės interesus greitai, išsamiai atskleisti nusikalstamas veikas ir tinkamai pritaikyti įstatymą, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo būtų teisingai nubaustas ir niekas nekaltas nebūtų nuteistas.

Šiuo aspektu pažymėtina, kad privalomas teismo psichiatrijos eksperto pokalbio su tiriamuoju asmeniu fiksavimas gali neigiamai paveikti tiriamojo būklę, kadangi tokiu būdu būtų sukurtas papildomas streso šaltinis – filmavimas ar garso įrašinėjimas. Atsižvelgiant į tai, kad teismo psichiatrijos ekspertizės metu gaunami duomenys gali būti susiję su itin asmeniškais bei jautriais klausimais, yra didelė rizika, kad atliekant vaizdo ir garso įrašymą tiriamieji vengtų ekspertams pateikti aptariamą informaciją, o tai neleistų parengti išsamios bei pagrįstos ekspertizės išvados. Neabejotina, kad išskirtinis teismo psichiatrijos ekspertizės pobūdis bei šios ekspertizės išvados sukeltos pasekmės asmenims neleidžia įtvirtinti tokio teisinio reguliavimo, kuris sukurtų pagrindą atlikti nepakankamai išsamią ir nekokybišką teismo medicinos ekspertizę.

Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad tuo atveju, jeigu asmuo mano, kad jo atžvilgiu atliekant teismo psichiatrijos ekspertizę buvo piktnaudžiaujama, jis turi teisę prašyti atlikti pakartotinę teismo psichiatrijos ekspertizę, taip pat jis turi teisę apskusti teismo nutartį pratęsti, pakeisti ar panaikinti priverčiamąją medicinos priemonę BPK X dalyje nustatyta tvarka.

Be to, BPK 405 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad, sprendžiant klausimą dėl priverčiamosios medicinos priemonės pratęsimo, rūšies pakeitimo ar panaikinimo, teismo posėdyje turi dalyvauti išvadą apie asmens sveikatos būklę pateikusios sveikatos priežiūros įstaigos atstovas. Teisėjas turi teisę reikalauti, kad į posėdį būtų pristatytas asmuo, kuriam pratęsiama, keičiama ar panaikinama priverčiamoji medicinos priemonė, jeigu pagal gydytojų komisijos išvadą tam nekliudo jo ligos pobūdis. Taigi, teismui kilus abejonių dėl sveikatos priežiūros įstaigos išvados objektyvumo, teismo posėdyje gali būti papildomai apklausiamas šios įstaigos atstovas ir/ar pats asmuo, kuriam taikoma priverčiamoji medicinos priemonė.

Svarbu pastebėti ir tai, kad už melagingos išvados pateikimą ekspertas atsako pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 235 straipsnį. Todėl neabejotina, kad šiuo metu BPK yra įtvirtintos pakankamos teisinės apsaugos priemonės, neleidžiančios atitinkamam teismo psichiatrijos ekspertui piktnaudžiauti jam suteiktomis teisėmis bei įgaliojimais.

Peticijų komisija, vadovaudamasi Peticijų įstatymo 12 straipsnio 3 dalies ir Seimo Peticijų komisijos nuostatų 28 punktu, siūlo Seimo seniūnų sueigai įtraukti į Lietuvos Respublikos Seimo pavasario sesijos darbotvarkę protokolinio nutarimo dėl Peticijų komisijos sprendimo dėl Dariaus Japkevičiaus peticijos projektą.

PRIDEDAMA:

1. Dariaus Japkevičiaus peticijos kopija, 2 lapai.
2. Teisingumo ministerijos 2020 m. balandžio 21 d. raštas Nr. (1.23E) 7R-2352, 2 lapai.
3. Išrašas iš Peticijų komisijos 2020 m. gegužės 26 d. posėdžio protokolo Nr. 250-P-05,
1 lapas.
4. Lietuvos Respublikos Seimo protokolinio nutarimo projektas, 1 lapas.

Komisijos pirmininkas

Petras Čimbaras